

บทที่ 6

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

หัวข้อเรื่อง

1. ความหมายของ "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง"
2. ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
3. รูปแบบและแบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
4. สาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
5. ฐานของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวคิด

1. กิจกรรมบางอย่างเท่านั้นที่จัดว่าเป็นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ในแต่ละระบบการเมืองจะมีสมาชิกจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่เข้าไปมีส่วนร่วม
3. สมาชิกจะเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบและแบบแผนที่แตกต่างกันไป
4. มีปัจจัยหลายประการทั้งที่เป็นแรงผลักดันและแรงจูงใจให้คนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแบบแผนต่าง ๆ
5. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะกระทำได้โดยตัวบุคคลหรืออาจผ่านทางกลุ่มหรือองค์กร

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาจบบทที่ 6 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้
2. อธิบายรูปแบบและแบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้
3. วิเคราะห์สาเหตุสำคัญ ๆ ที่เป็นผลให้คนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้
4. ระบุฐานหรือเครื่องมือที่คนใช้เพื่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้

บทนำ

อริสโตเติล “บิดาแห่งรัฐศาสตร์” ได้กล่าวไว้ว่า “คนก็คือสัตว์การเมือง” คนจำเป็นที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ไม่ว่าเขาจะปรารถนาหรือไม่ก็ตาม ถ้าเรามองว่าการเมืองก็คือเรื่องของอำนาจในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม Outputs ของระบบการเมือง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของนโยบาย กฎ ระเบียบ ฯลฯ ย่อมที่จะต้องกระทบต่อบุคคลแต่ละคนในสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งโดยไม่มีทางหลบหลีกได้ เช่น นายดำอาจจะคิดว่าตนเป็นอิสระชนโดยกำเนิด และต้องการจะตัดขาดกับการเมือง แต่การตัดขาดนี้ในแง่ของการปฏิบัติแล้วจะกระทำได้อย่างไร เพราะทุกหนทุกแห่งบนพื้นพิภพจะถูกอ้างในความเป็นอธิปไตยเหนือดินแดนโดยรัฐต่าง ๆ ฉะนั้นตราบไคที่คนอยู่บนผืนโลกและยังติดต่อกันอยู่ การเมืองจะเอื้อมเข้าไปยุ่งด้วยทันที

คำถามอาจมีว่าแม้การเมืองจะยุ่งเกี่ยวกับเรา แต่เราจะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือไม่

คำตอบต่อคำถามนี้ ก่อนอื่นเราจำเป็นต้องจำแนกลักษณะของ “การยุ่งเกี่ยว” เสียก่อนการที่การเมืองยุ่งเกี่ยวกับเรามักจะอยู่ในรูปแบบหรือลักษณะของการออกกฎหมายหรือนโยบายใด ๆ เพื่อหวังที่จะแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ รวมทั้งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมโดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือความกินดีอยู่ดีของปวงชน

จึงเป็นไปได้ว่าในบางสังคมกฎหมายหรือนโยบายที่ออกมาไม่ได้สนองตอบต่อความกินดีอยู่ดีของส่วนรวม แต่กลับไปสนองตอบความต้องการของกลุ่มทางสังคมใด ๆ เมื่อเรามองว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อกลุ่มหนึ่งได้ประโยชน์อีกกลุ่มหนึ่งก็ย่อมต้องเสียประโยชน์ ปัญหาเรื่องความเป็นธรรมจึงเกิดขึ้น และจากความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมรู้สึกที่ตนเองถูกฉกชิงในสิ่งที่ตนเองควรจะได้รับ จะเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งอันจะนำไปสู่การเข้าไป “ยุ่งเกี่ยว” กับการเมือง และการที่ประชาชนเข้าไป “ยุ่งเกี่ยว” กับการเมืองในที่นี้ก็คือ “การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง” (Political Participation) นั่นเอง

แน่นอนว่าในแต่ละสังคม คนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เท่าเทียมกัน นั่นคือคนบางคนเท่านั้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ Robert Dahl จึงได้แบ่งคนในสังคมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามความเกี่ยวข้องกับการเมือง คือ¹

1. กลุ่มที่ไม่สนใจการเมือง (Apolitical Strata)

กลุ่มนี้ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่ยินดียินร้าย ไม่มีความตื่นตัวกระตือรือร้นทางการเมือง ส่วนสาเหตุที่ทำให้บุคคลไม่สนใจการเมืองนั้น พอจะสรุปได้อย่างหยاب ๆ เป็น 6 ประการ คือ

1.1 พวกนี้คิดว่าในเชิงเปรียบเทียบแล้ว ถ้าเขาดำเนินกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางการเมืองจะได้ผลประโยชน์หรือได้รับการตอบแทนที่มีคุณค่าสูงกว่ากิจกรรมทางการเมือง

1.2 พวกนี้คิดว่าข้อเลือกหรือทางเลือกที่นำไปให้พวกเขาเลือกนั้นไม่

มีความแตกต่างอะไรมาก ถึงไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งก็ไม่ใช่ไร ตัวอย่างนี้อาจพบได้จาก สังคมของอเมริกัน พวกนี้ 40% คิดว่าพรรค Democrat กับ Republican ไม่ได้แตกต่างอะไร กันมาก แนวนโยบายของทั้งสองพรรคก็มีแนวโน้มไปในทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่พวกนี้จึงไม่ ไปเลือกตั้ง

1.3 พวกนี้คิดว่าแม้พวกเขาจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ ก็ไม่ ได้ช่วยให้ผลที่ออกมาผิดแผกไปจากเดิมเลย เช่น ในการเลือกตั้งบางจังหวัดผู้สมัครของพรรค เด่นพรรคหนึ่งได้รับการเลือกตั้งมาตลอด หลายคนจึงเชื่อว่าแม้ตนไปเลือกตั้งโดยลงเสียงให้กับ ผู้สมัครอีกพรรคหนึ่งที่มีแนวนโยบายที่ตรงกับความต้องการของเขา ผู้สมัครคนนี้ก็ไม่มีวันที่จะ ได้รับการเลือกตั้งอยู่ดี จึงไม่ไปเลือกตั้งเสียเลย

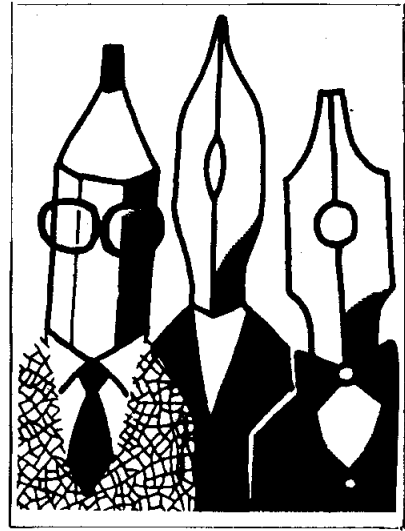
1.4 พวกนี้เชื่อว่าผลที่จะออกมาจากการเลือกตั้งหรือจากกิจกรรม ทางการเมืองใด ๆ จะเป็นไปตามที่คนปรารถนา สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับคนค่อนข้างแน่ แม้ว่าตนจะไม่ ไปใช้สิทธิหรือเข้าไปมีส่วนร่วมก็ตาม

1.5 พวกนี้มองไปว่าการเมืองเป็นเรื่องสลับซับซ้อน ต้องมีความเชี่ยวชาญชำนาญ ในทางนี้ หรือไม่ก็ต้องมีการศึกษามีความรู้ดี ส่วนพวกตนมีความรู้เล็กน้อยเกินไปที่จะเข้าไปมีส่วน ร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพได้

1.6 กระบวนการในระบบการเมืองตลอดจนวิธีการในการเข้าไปมีส่วนร่วมที่ซับซ้อน หยุ่มหิมเกินความจำเป็นก็นับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้บุคคลเพิกเฉย ไม่เข้าไปมี ส่วนร่วมในทางการเมืองเสียเลย เช่น ในการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ประชาชนในหมู่บ้าน หนึ่งต้องเดินทางโดยเท้าถึง 2 ชั่วโมงเพื่อเข้าตำบลและนั่งรถยนต์โดยสารอีก 1 ชั่วโมงจึงจะ ถึงหน่วยเลือกตั้ง ข้าต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรเสียภาษีประจำปีอีกจึงจะรับ บัตรเลือกตั้งได้ ประชาชนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ลักษณะของวัฒนธรรม ทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามีอิทธิพลสูงจึงพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาอันไม่จำเป็นเหล่านี้โดยไม่ไป ใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. กลุ่มการเมือง (Political Strata)

บุคคลในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยผู้ที่ให้ความสนใจ และแสวงหาข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ มีความหวังใยและรู้ดีว่าตนเองสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ และพวกนี้จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง มีความตื่นตัว และจะพยายามที่จะแสวงหาอำนาจทางการเมือง หรือไม่ก็เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในรูปแบบใดรูปหนึ่ง บุคคลในกลุ่มนี้อาจแบ่งออกได้อีกเป็น 2 กลุ่มย่อย ๆ ด้วยกันคือ

2.1 กลุ่มที่แสวงหาอำนาจ (Power Seekers) กลุ่มนี้ประกอบไปด้วยบุคคลที่พยายามใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ทุกชนิดเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ โดยสรุปแล้วพวกนี้จะใช้ข้ออ้างของการแสวงหาอำนาจของตนเองดังต่อไปนี้

2.1.1 เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม

2.1.2 เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

2.1.3 เป็นการสนองตอบต่อแรงกระตุ้นจากจิตใต้สำนึก เช่น ต้องการให้ได้มาซึ่งอำนาจ เพื่อใช้อำนาจนั้นเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองถูกกีดกันในตอนวัยเยาว์ เป็นต้น

2.2 กลุ่มผู้นำที่มีอำนาจ (Powerful Elites) ในที่นี้หมายถึงกลุ่มบุคคลที่สามารถนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและชำนาญกว่าในการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง

เราจึงอาจสรุปได้ว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกหรือกลุ่มการเมืองนี้จะปรากฏอยู่ในแวดวงการเมืองของทุกสังคม บางสังคมประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมมาก บางสังคมประชาชนถูกจำกัดให้เข้ามีส่วนร่วมเฉพาะในบางเรื่อง บางโอกาส

Samuel Huntington ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองแบบดั้งเดิมกับระบบการเมืองที่ทันสมัยคือ ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง²

Daniel Lerner ก็ได้สรุปไว้ในทำนองเดียวกันว่า สังคมแบบดั้งเดิมเป็นสังคมที่ไม่มีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่สังคมสมัยใหม่มีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง สังคมสมัยใหม่

จึงแตกต่างจากสังคมแบบดั้งเดิมที่ขอบเขต (Scope) และความเข้มข้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง³

ถ้าเรามองว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของสังคมที่เป็นทันสมัย และสังคมที่เป็นทันสมัยแล้วนั้นมีพื้นฐานที่สำคัญในทางการเมืองของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว เราจะพบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศเกิดใหม่ และประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกซึ่งต่างก็พยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ในประเทศที่ยึดเอาอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครอง ยึดหลักการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ก็จำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนภายในประเทศเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และโดยใช้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เองที่ผู้ปกครองอ้างในความชอบธรรมของอำนาจ

ความหมาย

มีผู้ให้นิยามหรือความหมายของคำว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้มากมาย Myron Weiner ได้สรุปนิยามที่มักจะใช้นามอ้างอิงกันโดยทั่ว ๆ ไป โดยแบ่งออกเป็น 10 ความหมายด้วยกัน คือ⁴

1. หมายถึง การให้การสนับสนุนและการเรียกร้องต่อผู้นำในรัฐบาล เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการใด ๆ
2. หมายถึง ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐบาลที่ได้ผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การออกเสียง การยื่นข้อเรียกร้อง การประท้วง การลอบบี้ เป็นต้น
4. หมายถึง การใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง (Representation)
5. หมายถึง ความรู้สึกแปลกแยกหรือตีตนออกจากระบบการเมืองอันเนื่องมาจากกรถูกกีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม พวกนี้มีศักยภาพที่จะกลับเข้ามาแก้ไข เปลี่ยนแปลงระบบการเมืองเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่พวกเขาเห็นว่าเหมาะสมหรือยุติธรรมกว่าเก่า
6. หมายถึง กิจกรรมของพวกที่ตื่นตัวในทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้รวมไปถึงการพูดคุย ถกเถียงปัญหาในทางการเมืองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้ง
7. หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองทุกชนิด ทั้งแบบที่ใช้ความรุนแรง และแบบที่ไม่ใช้ความรุนแรง

8. หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำเนินการของข้าราชการด้วย

9. หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทบต่อการเมืองระดับชาติ แต่บางคนมองว่าจะต้องรวมถึงกิจกรรมที่กระทบต่อองค์กรส่วนท้องถิ่นด้วย

10. หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง

อย่างไรก็ตาม Weiner ได้สรุปนิยามของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยได้แจกแจงเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. จะต้องมีกิจกรรม เช่น มีการพูด คอย และรวมดำเนินการใด ๆ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงทัศนคติหรือความรู้สึก

2. จะต้องมีกิจกรรมในลักษณะที่เป็นอาสาสมัคร

3. จะต้องมิใช่ข้อเลือกหรือทางให้เลือกมากกว่าหนึ่งเสมอ

Verba, Nie และ Kim ได้ให้นิยามของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า

“.....เป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย กระทำโดยราษฎรโดยส่วนตัว โดยมีเป้าหมายที่มุ่งเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลากรของรัฐบาล และ/หรือกิจกรรมของรัฐบาล”⁵

Huntington กับ Nelson ได้ให้นิยามของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังต่อไปนี้

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนโดยส่วนบุคคลมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล

ทั้งนี้การเข้ามีส่วนร่วม หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงทัศนคติหรือความรู้สึก

กิจกรรมของประชาชนโดยส่วนบุคคล หมายถึงกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนในฐานะที่เป็นราษฎรเท่านั้น ไม่รวมถึงกิจกรรมของข้าราชการ เจ้าหน้าที่พรรค ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง นักลอบบี้อาชีพ หรือนักการเมืองอาชีพ โดยปกติแล้วกิจกรรมทางการเมืองของผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะอยู่ในลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่เต็มเวลาและไม่ถือเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้กิจกรรมของประชาชนนี้จะต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้นการประท้วงเพื่อเรียกร้องให้ฝ่ายบริหารของบริษัทเอกชนขึ้นเงินเดือนให้จึงไม่ถือว่าเป็นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และกิจกรรมนี้ยังรวมถึงกิจกรรมทุกรูปแบบที่มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะก่อให้เกิดผลหรือไม่ก็ตาม

โดยสรุปเราจึงอาจกล่าวได้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ กิจกรรมของประชาชน

ที่มุ่งจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปด้วย

ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ในทุกสังคมจะมีคนอยู่เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง นั่นก็หมายความว่าในแต่ละสังคมจะมีระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันไป ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ประชาชนในแต่ละสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมมากหรือน้อยนั้นเราจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

ส่วนระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละสังคมนั้นเราอาจศึกษาได้จากตัวแปรของรูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมเอง เช่น จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่มีความกระตือรือร้นทางการเมือง เป็นต้น จากตัวแปรดังกล่าวเราจะศึกษาระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1) จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งระดับชาติ (กลางทศวรรษที่ 1960)

บุลกาเรีย	100
อังกฤษ	72.4
สหรัฐอเมริกา	56.8
อินเดีย	55.8
บราซิล	44.2
สวีต	23.2

---

(2) จำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่มีความกระตือรือร้นทางการเมือง กล่าวคือชอบดกเถียงเรื่องการเมืองอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง (1960)

สหรัฐอเมริกา	46
อังกฤษ	45
เยอรมัน	40
อิตาลี	27
เม็กซิโก	25

รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ของกิจกรรมทางการเมืองหลายอย่างรวมกันอยู่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต่างก็มุ่งที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลทั้งสิ้น รูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละสังคมอาจเน้นหรือให้ความสำคัญแตกต่างกันไป บางสังคมอาจให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับชาติ แต่บางสังคมอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของการเดินขบวนประท้วงรัฐบาลก็ได้ นอกจากนี้ในการที่บุคคลแต่ละคนจะยึดเอาการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบใด ๆ เป็นแนวทางย่อมที่จะต้องมีการบรรณาการที่แตกต่างกันไปด้วย พวกที่เข้าไปช่วยหาเสียงให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งอาจดำเนินการได้โดยเข้าเป็นสมาชิกพรรคนั้น ๆ ปฏิบัติการไปตามแนวทางหรือแนวนโยบายที่พรรควางไว้ให้ ส่วนพวกที่ติดต่อโดยตรงกับผู้แทนราษฎรเพื่อหวังที่จะให้ผู้แทนช่วยเหลือการใด ๆ ก็ย่อมที่จะใช้บรรณาการที่ต่างกันไป

เนื่องจาก Verba, Nie และ Kim ได้ให้นิยามของคำว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย.... ดังนั้นรูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจึงถูกแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจในการปกครอง สิทธิในการเลือกตั้งจึงอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมรัฐบาล แต่การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งจะแตกต่างไปจากกิจกรรมการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ที่สังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปีต่อครั้ง จึงทำให้ความรู้สึกสร้างสรรค์ของคนมีน้อยมาก

2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมในลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่เป็นรูปของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียง กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนอาจใช้เพื่อเพิ่มอิทธิพลที่เขาพึงมีต่อผลของการเลือกตั้งนอกเหนือไปจากเสียง 1 เสียงที่เขาได้จากสิทธิในการเลือกตั้งแล้ว กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงนี้นับเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากเมื่อเปรียบเทียบกับกรไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. กิจกรรมของชุมชนเป็นกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรที่ราษฎรร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและการเมือง ในกรณีนี้ราษฎรจะร่วมมือกันเพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาล กิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และจะเกี่ยวเนื่องกับราษฎรรายบุคคลไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเพื่อให้แก้ไข

ปัญหาใด ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลน้อยมาก⁷

Huntington กับ Nelson ได้จำแนกรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ก็ได้เพิ่มเติมบางรูปแบบเพื่อให้สมบูรณ์และครอบคลุมเนื้อหามากยิ่งขึ้น ดังนี้⁸

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง หมายถึงรวมถึงกิจกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งด้วย

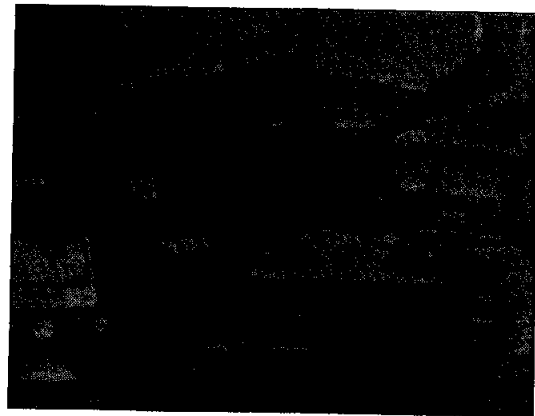
2. การลอบบี้ (Lobby) หมายถึงการเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมืองเพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3. กิจกรรมองค์กร เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใด ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจเป็นผลประโยชน์สุดของส่วนรวมก็ได้

4. การติดต่อ หมายถึงการเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัว โดยปกติจะมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัว

5. การใช้กำลังรุนแรง คือกิจกรรมที่พยายามจะสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมนี้อาจดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่นกิจกรรมของรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมืองหรืออาจจะมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เช่นการทำการปฏิวัติก็ได้

ส่วน Almond กับ Powell ได้จำแนกรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ค่อนข้างจะละเอียด กระจ่างชัดและครอบคลุมเนื้อหาว่าการจำแนกข้างต้น ในการนี้ Almond และ Powell ได้แบ่งรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ แบบ Conventional กับ Unconventional และในแต่ละรูปแบบยังจำแนกออกเป็นแบบย่อย ๆ อีกจำนวนหนึ่ง ดังตารางข้างล่างนี้⁹

รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

Conventional Forms	Unconventional Forms
1. การออกเสียงเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเสนอเรียกร้อง
2. การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง	2. การเดินขบวน
3. กิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเข้าประจัญหน้ากัน
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มต่าง ๆ	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทาง การเมืองและการบริหาร	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง 5.1 ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน 5.2 ประทุษร้ายต่อบุคคล
	6. สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

แต่อย่างไรก็ตาม จากปรากฏการณ์ทางการเมืองในสังคมต่าง ๆ เราจะพบว่าแต่ละสังคมจะมีระดับของกิจกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น ในการเลือกตั้งระดับชาติ ปี 1965 นั้น บุลกาเรียมีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 100% ในขณะที่สวีตมีราษฎรไปใช้สิทธิเพียง 23.2% แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบุลกาเรียซึ่งมีระดับของการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสูงจะเป็นผลให้ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ สูงตามไปด้วยไม่ บางรูปแบบอาจจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าในสวีตก็ได้ เช่นในรูปแบบของพุดคุย ปรึกษาเรื่องการเมืองในบรรดาราษฎร เป็นต้น

นอกจากนี้เรายังไม่มีวิธีใดที่จะวัดขอบข่ายและความเข้มข้นในรูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและนำมาอยู่ในลักษณะร่วมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมดได้ ดังนั้น รูปแบบหนึ่งของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของตัวแปรทั้งหมด และตัวแปรแต่ละตัวหรือรูปแบบแต่ละรูปแบบนี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กับประเด็นในทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันไปด้วย

แบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบของสังคมแต่ละสังคมอาจดำเนินไปใน 2 แบบแผนใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นอิสระ (Autonomous Political Participation) หมายถึงลักษณะที่ราษฎรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ ด้วยความพึงพอใจส่วนตัว เป็นไปโดยความสมัครใจ หรือได้พิจารณาพิจารณาให้ใช้วิจารณญาณของตนเอง มองเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วม และมองเห็นว่าตนเองสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างแท้จริง

2. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถูกปลุกกระดม (Mobilized Political Participation) หมายถึงลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของราษฎรที่เป็นไปโดยที่ไม่ได้เกิดจากเจตน์จำนงของเขาเอง แต่เกิดจากผู้อื่นปลุกกระดมให้เขาเข้าร่วมในการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ โดยการขู่เข็ญ บังคับ ชักจูง หรือใช้อิทธิพลทางวัตถุ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้ปลุกกระดมต้องการ

สาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ในทางทฤษฎีนั้น การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามที่จะทำให้เป้าหมายของพวกเขาประสบความสำเร็จหรือบรรลุได้นั้น ถ้าพวกเขาเห็นว่าอาจจะกระทำได้โดยวิธีการที่ไม่เป็นการเมือง หรือเห็นว่าวิธีการที่ไม่เป็นการเมืองน่าจะได้ผลดีกว่าวิธีการทางการเมืองแล้ว พวกนี้ก็จะทุ่มเทให้กับวิธีการที่ไม่เป็นการเมือง แต่เป้าหมายบางประการจำเป็นต้องใช้วิธีการทางการเมืองเท่านั้นจึงจะบรรลุผลได้ เช่นในเรื่องของการประกันราคาข้าว การกำหนดอัตราค่าแรงงานขั้นต่ำ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองขึ้น พวกนี้ก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้

นอกจากนี้ในสังคมที่มีความขัดแย้ง มีปัญหาเรื่องเชื้อชาติ มีการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะอยู่ในรูปของการเมือง และจะก่อให้เกิดการปลุกกระดมอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่รุนแรงขึ้นได้ ส่วนปัญหาอื่น ๆ ที่สังคมประสบ เช่นเรื่องของการแจกแจงสวัสดิการ ปัญหาเงินเฟ้อ ข้าวยากหมากแพง เหล่านี้อาจนำมาซึ่งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการของรัฐบาลมีประสิทธิผลและเปิดโอกาสให้ราษฎรได้เข้ามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงไรเมื่อเทียบกับวิธีอื่น ๆ

ในที่นี้เราอาจจะสรุปประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างความเป็นทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้จะเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไป มี Urbanization, Industrialization ระดับการศึกษาของคนสูงขึ้น ความคาดหวัง ความทะเยอทะยานของคนเพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลจาก Social Mobilization ในขณะที่เดียวกันในสังคมที่ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่ากระบวนการ Social Mobilization แล้ว ความคับข้องใจก็จะเกิดขึ้น และถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่สามารถถูกขจัดไปได้แล้วประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สร้าง Demands เข้าสู่ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และจะมีส่วนเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

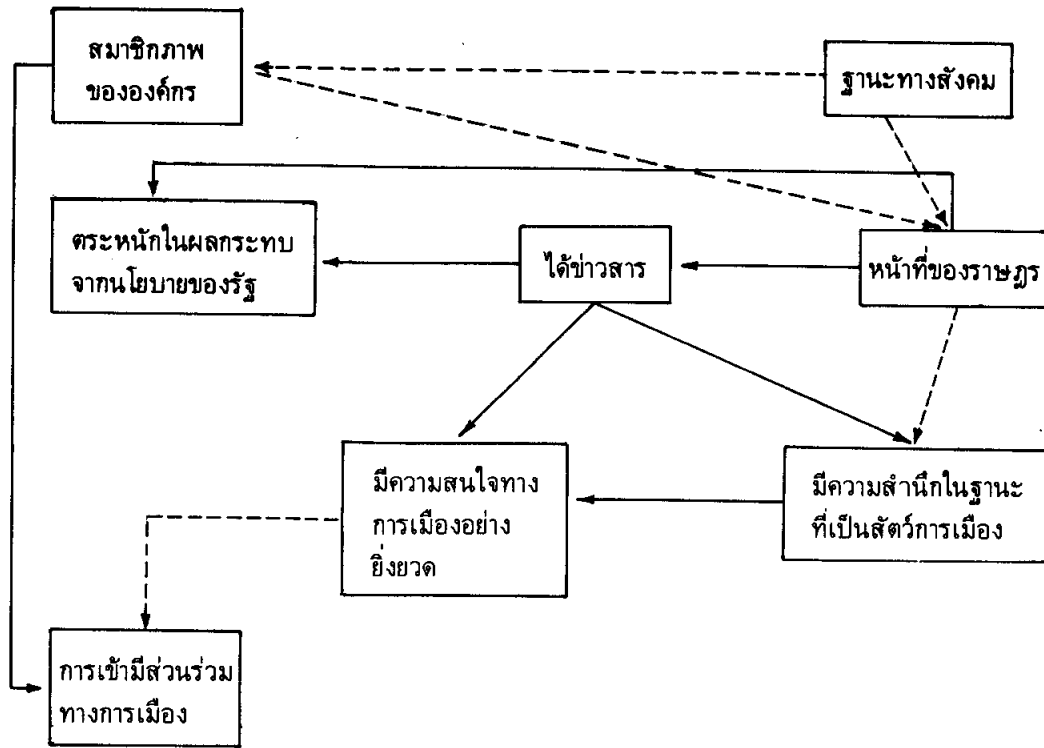
Nie, Powell และ Prewitt¹⁰ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือการพัฒนาเศรษฐกิจ โครงสร้างชนชั้น และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจาก 5 ประเทศ คือสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่าคนที่มีความรู้ทางสังคมดีจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ อาจอธิบายได้ว่าผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยเพิ่มการเข้ามีส่วนร่วมโดยทำให้เกิดชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมากขึ้น และคนพวกนี้มีแนวโน้มว่าจะเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรใด ๆ สูงกว่าชนชั้นอื่น นอกจากนี้ทั้งสามคนยังพบอีกว่าสมาชิกปฏิบัติการ (Active members) ขององค์กรมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรใด ๆ อีกด้วย

ดังนั้น เมื่อโครงสร้างชนชั้นของคนเปลี่ยนไปจะเป็นผลให้ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองของคนเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ

1. มีความสำนึกในหน้าที่ของราษฎรมากขึ้น
2. ได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น
3. ตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐพึงมีต่อตนเองยิ่งขึ้น
4. มีความสำนึกในฐานะที่เป็นสัตว์การเมือง
5. ให้ความสนใจอย่างยิ่งยวดในกิจกรรมทางการเมือง

จากทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

เพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น Nie, Powell และ Prewitt ได้สรุปข้อค้นพบจากการศึกษาของพวกเขาเป็นภาพดังต่อไปนี้

3. อิทธิพลของปัญหาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ในสังคมที่เกิดขึ้นใหม่หลายประเทศที่นักศึกษา ปัญญาชนได้เข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่นในเตอร์กี เกาหลีใต้ และประเทศไทยในช่วง 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้น พวกนี้ยังมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในฐานะราษฎร เช่นในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยของคุนยูนีนิสตินักศึกษาแห่งประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ในปี 2517 เป็นต้น

นอกจากนี้อิทธิพลจากวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ยังมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างยิ่ง ในบางสังคมจะใช้สื่อมวลชนเหล่านี้เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อบ้างก็เพื่อให้การอบรมทางการเมืองแก่สมาชิกของสังคม ที่สำคัญก็คือสื่อมวลชนเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง แน่แน่นอนว่าถ้าผู้ปกครองไร้ประสิทธิภาพ ไม่สนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกในสังคม ก็จะเป็นผลให้ข้อเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมืองก็ถือเป็นสาเหตุประการสำคัญอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา การขัดแย้งนี้มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้นำที่อยู่ในอำนาจซึ่งไม่ต้องการที่จะให้ผู้นำใหม่ที่มีหัวคิดก้าว

หน้าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำใหม่จำเป็นต้องหาทางปลุกระดมประชาชนให้ประชาชนเกลียดชังระบบการเมืองที่เป็นอยู่ สร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองแบบใหม่ที่อ้างว่าสามารถให้ความยุติธรรมกว่าเดิม การขัดแย้งกันนี้มักจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการใช้กำลังรุนแรง

5. รัฐบาลเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคมมากยิ่งขึ้นก็นับเป็นสาเหตุที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบบสังคมแบบดั้งเดิมนั้นเรื่องราวในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนการประเพณี และความเชื่อที่ฝังงาย เช่น เชื่อกันว่าฐานะความเป็นอยู่ของคนนั้นเป็นผลมาจากกรรมในอดีต ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมักจะได้รับแก้ไขกันเอง และมองว่ารัฐบาลเป็นเรื่องของคนชั้นสูงในเมือง การเมืองกับตนเองอยู่กันคนละโลก ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเป็นทันสมัย ระบบการเมืองเป็นทันสมัยยิ่งขึ้น ความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องออกกฎระเบียบต่าง ๆ ก็จะมีมากขึ้น อำนาจของรัฐบาลกลางจะแผ่ขยายออกไปครอบคลุมในส่วนต่าง ๆ ของภูมิภาคกว้างขวางยิ่งขึ้น หมู่บ้านในชนบทสามารถติดต่อกับตัวเมืองสะดวกยิ่งขึ้นโดยผ่านถนนชั้นดี การบริการของรัฐในด้านสาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้า การศึกษา ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชนบทมากยิ่งขึ้น ในที่สุดชาวชนบทจะเกิดความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเองและจะพยายามเรียกร้อง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่พวกเขาต้องการมากยิ่งขึ้น

6. อิทธิพลของการศึกษา มีการวิจัยหลายชิ้นที่พบว่าคนที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย

ในหนังสือ *The Civic Culture*¹¹ นั้น Almond กับ Verba ได้สรุปความสัมพันธ์ของการศึกษากับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่ยังมีการศึกษาดีก็จะยิ่งตระหนักในผลกระทบที่รัฐบาลมีต่อบุคคลแต่ละคนมากกว่าบุคคลที่ระดับการศึกษาน้อย
2. บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะมีที่ท่าว่าจะอ้างว่าเขาติดตามข่าวคราวการเมืองและให้ความสนใจต่อการรณรงค์หาเสียงมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย
3. บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะยังมีข่าวสารทางการเมืองมาก
4. บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะมีความคิดเห็นในเรื่องการเมืองกว้างขวางมาก ความสนใจต่อการเมืองจะมีเป้าหมายหรือประเด็นที่กว้างกว่า
5. บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการถกเถียงพูดคุยทางการเมืองกัน

6. บุคคลยิ่งมีการศึกษาดี ก็จะมีรู้สึกอิสระที่จะพูดคุยเรื่องการเมืองกับคนโดยทั่ว ๆ ไป ส่วนพวกที่มีการศึกษาน้อยมีแนวโน้มว่าจะอ้างว่ามีคนจำนวนมากที่เขาไม่อยากจะพูดคุยการเมืองด้วย

7. บุคคลยิ่งมีการศึกษาดี จะมีแนวโน้มว่าจะมองว่าตนเองมีความสามารถที่จะใช้อิทธิพลกับรัฐบาลได้

ฐานของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

คำว่า ฐานในที่นี้หมายถึงกลุ่มหรือองค์กรที่บุคคลสังกัด โดยมีจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการที่เป็นของตนเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มแต่ละองค์กรต่างก็มีจุดมุ่งหมายและวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งผลอันเป็นที่ปรารถนาอาจจะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน หรืออาจจะขัดแย้งกับของอีกกลุ่มหรือองค์กรหนึ่งก็ได้ โดยผ่านทางกลุ่มหรือองค์กรเหล่านี้เองที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมกันเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ โดยมุ่งหวังที่จะใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เป็นไปในรูปของการเอื้อต่อประโยชน์ของกลุ่มหรือองค์กรเอง และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านกลุ่ม หรือองค์กรนี้จะสร้างอิทธิพลในลักษณะที่กว้างขวางกว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคลมาก ฐานของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เราอาจแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. **ชนชั้นทางสังคม (Social Class)** โดยปกติแล้วพวกที่ร่ำรวยกับพวกที่ยากจนจะมีผลประโยชน์แตกต่างกัน และความแตกต่างนี้เองที่นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง ผู้ที่เสนอแนวความคิดในเรื่องความขัดแย้งในระหว่างชนชั้นที่เด่นที่สุดคือ คาร์ล มาร์กซ์ โดยมองว่าในสังคมนายทุนอุตสาหกรรมในปัจจุบันจะแบ่งออกได้เป็น 2 ชนชั้น คือ ชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกรมาชีพ ทั้งสองชนชั้นจะต่อสู้กันเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ชนชั้นนายทุนซึ่งเป็นชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตจะพยายามทุกวิถีทางที่จะเพิ่มกำไรให้กับตนเอง เป็นผลให้ชนชั้นกรรมกรมาชีพซึ่งขายแรงงานเพื่อยังชีพถูกบีบคั้นถูกขูดรีดค่าจ้างแรงงาน จนในที่สุดชนชั้นกรรมกรมาชีพเหล่านี้ทนต่อสภาวะที่ถูกบีบคั้นไม่ได้จะรวมตัวกัน เกิดความสำนึกในฐานะที่เป็นชนชั้นซึ่งทำงานหรือใช้แรงงานอย่างหนัก แต่ความเป็นอยู่กลับเลวร้ายเสียยิ่งกว่าทาสในสมัยก่อน ในขณะที่ชนชั้นนายทุนซึ่งไม่ได้ลงแรงแต่อย่างใดกลับเป็นชนชั้นที่สะดวกสบายที่สุด และความสะดวกสบายนี้ได้มาจากผลพวงของแรงงานของชนชั้นกรรมกรมาชีพทั้งสิ้น ชนชั้นกรรมกรมาชีพเหล่านี้จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการปฏิบัติล้มล้างสังคมนายทุนและนำไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ ซึ่งมาร์กซ์เชื่อว่าเป็นสังคมที่ดีกว่าและยุติธรรมกว่าสังคมนายทุน

2. **กลุ่มชุมชน (Communal Groups)** หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และสัญชาติที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ในสังคมที่มีระดับของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชุมชนจะอยู่ในรูปของสันติวิธี ดำเนินไปตามกฎระเบียบของสังคม แต่ในสังคมที่มีระดับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่ำ ปัญหาการเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชนในรูปแบบที่ใช้กำลังรุนแรงจะเกิดขึ้น เช่น กรณีของชนกลุ่มน้อยในพม่า อันมีกะเหรี่ยง ข่า ชะวีน เป็นต้น กลุ่มชุมชนเหล่านี้ไม่ยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาลกลางของกลุ่มไทยใหญ่ จึงต้องการที่จะแยกตนมาจัดตั้งเป็นรัฐอิสระ ปัญหาความรุนแรงจึงเกิดขึ้นจากการระดมสรรพกำลังโดยใช้กลุ่มชุมชนเป็นฐานนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของสงครามภายใน

3. **กลุ่มเพื่อนบ้าน (Neighbourhood Group)** หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งบ้านเรือน หรือที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เช่นชมรมหมู่บ้านเสรี ชมรมหมู่บ้านสหกรณ์ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้อาจรวมตัวกันขึ้นยื่นข้อเรียกร้องหรือเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ ออกมาเพื่อบีบให้รัฐบาลดำเนินการหรือไม่ดำเนินการตามแนวทางใด ๆ ได้ อย่างเช่น สมมติว่ารัฐบาลดำริจะตัดถนนวงแหวนผ่านกลางหมู่บ้านเสรี ผลเสียก็จะเกิดขึ้นกับชาวบ้านในแง่ของความจอบ้าง อีกทั้งการก่อกรรมของเสียงยวดยานที่จะตามมา ความสงบร่มเย็นก็จะถูกทำลายไป ชาวบ้านจึงรวมตัวกันขึ้นเป็นชมรมมีการดำเนินการติดต่อกับนักการเมืองบ้าง ส่งสารไปวิงวอนต่อคณะรัฐมนตรีให้ระงับโครงการนี้บ้าง เป็นต้น

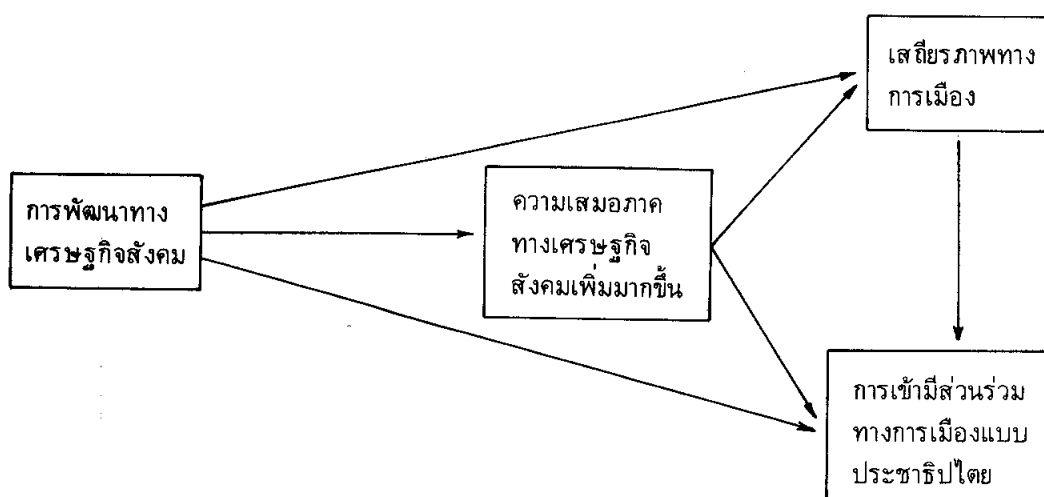
4. **กลุ่มขนาดเล็ก** หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีความผูกพันต่อกันอย่างแน่นแฟ้น เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ซึ่งเป็นการจับกลุ่มกันระหว่างบุคคลที่มีฐานะ ความมั่งคั่งและอิทธิพลไม่เท่าเทียมกัน และอยู่ในรูปของการให้ประโยชน์ระหว่างกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย

จึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มหรือองค์กรจะเป็นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จากผลการศึกษาจำนวนมากพบว่าผู้ที่เข้ามีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง¹² การที่บุคคลได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในองค์กร ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผล มุ่งที่เป้าหมายร่วมกันและการเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่ใด ๆ โดยอาศัยความสามารถทั้งในแง่ของทักษะและการศึกษา จะเป็นผลให้บุคคลได้เรียนรู้ค่านิยมใหม่ ๆ มีความตระหนักร่วมกันในผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่ผลประโยชน์ของกลุ่มหนึ่งไม่พียงที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการเมือง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบรรดาสมาชิกของกลุ่มองค์กรจึงมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้มาก

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองกับรูปแบบของการพัฒนา

ในรูปแบบของการพัฒนาในแต่ละระบอบจะให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแนวนโยบายและเป้าหมายของระบอบนั้น ๆ ในที่นี้เราอาจแบ่งรูปแบบการพัฒนาออกได้เป็น 5 ระบอบด้วยกัน ดังต่อไปนี้¹³

1. **ระบอบเสรีนิยม (Liberal Model)** การพัฒนาในระบอบนี้เป็นไปเพื่อการสร้างความเป็นสมัยทางเศรษฐกิจสังคม โดยหวังที่จะเพิ่มความกินดีอยู่ดีให้กับปวงชน มีการแจกแจงแบ่งสรรความมั่นคงอย่างเป็นธรรม ผลทางการเมืองก็คือจะก่อให้เกิดความมั่นคง ทั้งยังช่วยขยายช่องทางให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น และจะส่งผลให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยมั่นคง ดังเช่นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสังคมที่พัฒนาในระบอบเสรีนิยม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบอิสระมาก ลักษณะของความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ของการพัฒนาในระบอบนี้อาจเขียนเป็นรูปได้ดังนี้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในรูปแบบนี้ได้รับการโจมตีมากเนื่องจากปรากฏการณ์ทางการเมืองในช่วงระหว่างปี 1950 - 1960 นั้น ชี้ให้เห็นว่าสภาพของการใช้กำลังรุนแรงและการไร้เสถียรภาพทางการเมืองในสังคมที่อยู่ในการสร้างความเป็นทันสมัยมีมากกว่าในสังคมที่มีระดับของการพัฒนาต่ำสุดเสียอีก นอกจากนี้การเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ในระยะการสร้างความเป็นทันสมัยจะยังผลให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในรายได้ ตลอดจนการแจกแจงทรัพยากรด้วย Adelman กับ Morris พบว่า “ความเจริญในทางอุตสาหกรรมในระดับสูง ความสามารถในการผลิตในทางเกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้มีแนวโน้มจะทำให้การจัดสรรรายได้เปลี่ยนไปให้ประโยชน์ต่อกลุ่มผู้

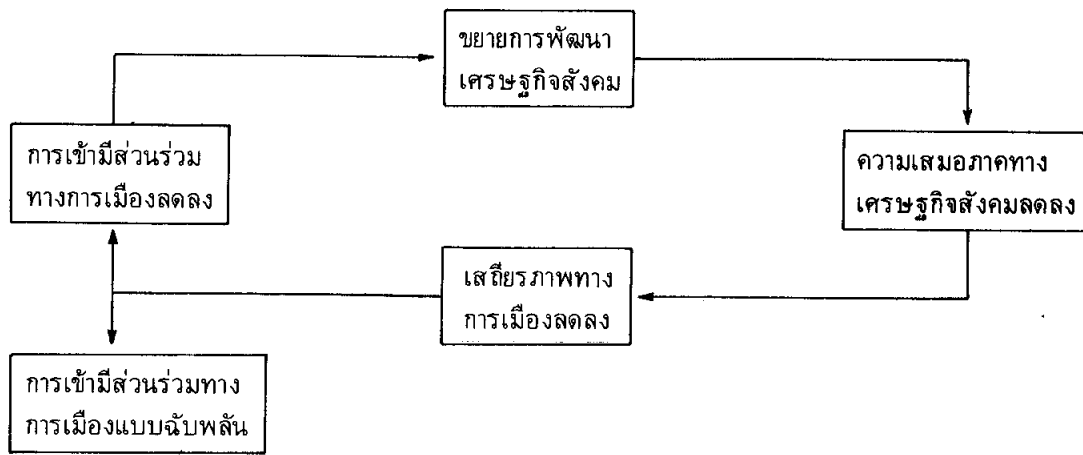
ที่มีรายได้สูง และเป็นผลเสียต่อกลุ่มผู้มีรายได้น้อย พลวัตของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น มีแนวโน้มว่าจะดำเนินไปในลักษณะที่ค่อนข้างจะไม่ให้ประโยชน์ต่อพวกที่ยากไร้เลย กลุ่มผู้ที่ได้รับผลตอบแทนของการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ ชนชั้นกลางและกลุ่มผู้มีรายได้สูง”¹⁴

เราจะพบว่ารูปแบบการพัฒนาแบบเสรีนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น มีอยู่ไม่กี่ประเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ส่วนสังคมอื่น ๆ มักจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าไรนัก

2. ระบอบนายทุน (Capitalist Model) ในช่วงแรกของการพัฒนานั้นความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจจะเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในชนบท และจะก่อให้เกิดช่องทางที่จะทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาในระบอบนายทุนนี้จะช่วยขยายการเข้ามีส่วนร่วมของชนชั้นกลางในเมือง และช่วยให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วในระยะสั้นนั้นเสถียรภาพทางการเมืองมีอยู่พอสมควร ในระยะยาวความไม่เสมอภาคจะเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชนชั้นต่ำเรียกร้องขอเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

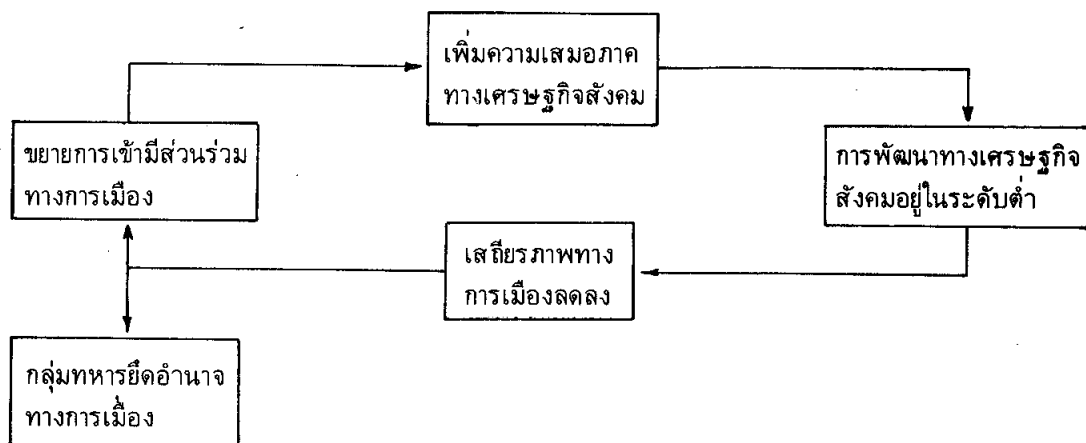
3. ระบอบอัตตาธิปไตย (Autocratic Model) เป็นรูปแบบการพัฒนาโดยการรวมอำนาจไมยินยอมให้ชนชั้นกลางเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอีกต่อไป มีการขยับขยายก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งเสถียรภาพจากชนชั้นต่ำไว้ด้านกับพวกชนชั้นกลาง ในการส่งเสริมความเสมอภาคนี้รัฐอาจใช้อำนาจก่อให้เกิดการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งถ้าทำสำเร็จเสถียรภาพทางการเมืองก็จะเกิดขึ้น แต่ในระยะยาวการพัฒนาในรูปแบบนี้จะถูกชนชั้นต่ำทำลาย กล่าวคือ พวกนี้จะหาทางที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

4. ระบอบเทคโนเครต (Technocratic Model) เป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถสนองตอบต่อการทำลายจากชนชั้นต่ำได้ กล่าวคือ เป็นรูปแบบที่ยินยอมให้มีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ มีระดับของการลงทุนโดยเฉพาะการลงทุนจากต่างชาติในอัตราที่สูง มีระดับของการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและความไม่เสมอภาคในรายได้จะเพิ่มมากขึ้นด้วย การพัฒนาในรูปแบบนี้จะอ้างว่าจำเป็นต้องจำกัดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการชั่วคราวเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ระบอบนี้ก็ไม่ได้ให้คำตอบที่แน่นอนว่าความไม่เสมอภาคที่เพิ่มขึ้นนี้ขนาดใดที่ไม่ก่อให้เกิดการเรียกร้องเข้าไปมีส่วนร่วม ช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างพวกที่ร่ำรวยกับพวกที่ยากจนผนวกกับการที่รัฐบาลพยายามจำกัดการเข้ามีส่วนร่วมอาจจะก่อให้เกิดแรงผลักดันและในที่สุดจะนำไปสู่ภาวะ “การเข้ามีส่วนร่วมอย่างฉับพลัน” ได้ รูปแบบของการพัฒนาแบบเทคโนเครตอาจเขียนเป็นรูปได้ดังนี้

5. **ระบอบมวลประชานิยม (Populist Model)** เป็นรูปแบบการพัฒนาที่ตรงข้ามกับแบบเทคโนโลยีกรต กล่าวคือ ระดับการเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ มีความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจค่อนข้างจะต่ำ แต่เมื่อรูปแบบนี้ได้พัฒนาไปจะก่อให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นในสังคมและสังคมจะมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ มีกลุ่มเล็ก ๆ เกิดขึ้นและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อพยายาม “ทวง” ผลประโยชน์ที่พวกตนควรจะได้รับจากความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นรูปแบบนี้อาจนำไปสู่สงครามกลางเมือง อันเป็นผลมาจากการเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมือง และจะเป็นผลให้กลุ่มทหารเข้ายึดอำนาจ ใช้กฎอัยการศึก ห้ามไม่ให้มีการชุมนุมทางการเมือง ตลอดจนรูปแบบของการเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ ถ้าทหารคงอยู่ในอำนาจรูปแบบของการพัฒนาจะกลับไปสู่ระบอบเทคโนโลยีกรต แต่ถ้าทหารถอนตัวออกไประบอบมวลประชานิยมจะเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

รูปแบบของการพัฒนาในระบอบมวลประชานิยมอาจเขียนได้เป็นรูปดังต่อไปนี้

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการพัฒนาหาได้มีเพียง 5 รูปแบบที่กล่าวมาแล้วไม่ บางประเทศมีรูปแบบที่อาจเรียกได้ว่า “ต่ำตลอดกาล” คือ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ และมีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับต่ำ ทุกคนมีส่วนร่วมในความยากจนใกล้เคียงกัน ส่วนในบางประเทศที่มีการปฏิวัติเกิดขึ้นก็อาจนำไปสู่รูปแบบใหม่ของการพัฒนาในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก มีการแจกแจงและจัดสรรรายได้ตลอดจนความมั่งคั่งในรูปของการใช้กำลังรุนแรง แต่ในช่วงหลัง ๆ นั้น ความเจริญทางเศรษฐกิจและความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจสังคมจะปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนขึ้น

ผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมต่อระดับของการเข้ามีส่วนร่วม

เป็นที่ยอมรับกันในแวดวงนักวิชาการว่า ความแตกต่างระหว่างสังคมแบบดั้งเดิมกับสังคมที่เป็นทันสมัยในประเด็นหลัก ๆ ทางการเมืองอยู่ที่ความแตกต่างในเรื่องของขอบข่าย ความเข้มข้น และฐานของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในสังคมที่มีระดับของความสลับซับซ้อนสูงเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีชุมชนเมืองมาก และมีความมั่งคั่งขึ้น สมาชิกของสังคมจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากกว่าสมาชิกของสังคมด้อยพัฒนา ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจสังคมที่ตั้งเดิมด้วยเหตุนี้ Nie, Powell และ Prewitt จึงสรุปว่า “ไม่น่าแปลกใจอะไรเลยที่จะรู้ว่าระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของชาติใด ๆ จะแปรผันไปด้วยกันกับระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจของชาตินั้น ๆ”¹⁵

ทำไมการพัฒนาเศรษฐกิจจึงช่วยทำให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง คำตอบนี้เราพอจะอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ในสังคมใด ๆ ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวโน้มว่าจะแปรผันตามสภาพทางเศรษฐกิจสังคม พวกที่มีการศึกษาสูง รายได้ดี มีอาชีพที่มีเกียรติมักจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไร้การศึกษา รายได้ต่ำและมีอาชีพที่มีฐานะต่ำ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะช่วยทำให้คนมีการศึกษาดีขึ้น รายได้ดีขึ้น มีชนชั้นกลางเพิ่มขึ้น พวกนี้จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

2. การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนก่อให้เกิดความขัดแย้งและความตึงเครียดในระหว่างกลุ่มทางสังคม มีกลุ่มใหม่ ๆ เกิดขึ้น ส่วนกลุ่มเก่า ๆ จะถูกทำลาย กลุ่มที่มีรายได้ต่ำจะพยายามหาโอกาสปรับปรุงสภาพของพวกตน ข้อขัดแย้งในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จะเพิ่มเป็นทวีคูณ เมื่อขัดแย้งกันมากขึ้นความสำนึกในความเป็นกลุ่มจะแน่นแฟ้นในบรรดาเหล่าสมาชิกของกลุ่มเดียวกัน จนทำให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมเพื่ออ้างในสิทธิหรือไม่ก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มของตนเอง

3. ความสลับซับซ้อนของเศรษฐกิจ จะก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มธุรกิจ สมาคมพ่อค้าข้าว สมาพันธ์ชาวไร่ชาวนา สหภาพแรงงานขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย กลุ่มยุวพุทธศาสนิกชนสากล เป็นต้น ซึ่งสมาชิกของกลุ่มองค์กรเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงด้วย

4. การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนหนึ่งจะก่อให้เกิดหน้าที่ใหม่ ๆ ให้กับรัฐบาล เช่น ต้องออกกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ยิ่งรัฐบาลสร้าง Output ออกมากระทบต่อกลุ่มทางสังคมมากเพียงไร พวกนี้ก็จะยิ่งเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายมากขึ้นเท่านั้น

5. การสร้างความเป็นทันสมัยทางเศรษฐกิจสังคมมักจะอยู่ในรูปของการพัฒนาแห่งชาติ อันจะเป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ความจงรักภักดีที่เคยมีต่อกลุ่มท้องถิ่นก็จะสลายไป ทุกคนเป็นราษฎรมีสติหิตและความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ โดยเท่าเทียมกัน เหล่านี้จะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุมีผล และอยู่ในแบบแผนของความเป็นอิสระในตนเอง

แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนานั้นไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะส่งเสริมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ในประเทศจีนและเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่มีระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมค่อนข้างต่ำ แต่กลับมีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปลุกระดมในระดับสูง แม้แต่ในสังคมเดียวกันก็ตาม ระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ทำได้แปรผันตามระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไม่ เช่น ในประเทศไทยเองซึ่งเราจะพบว่าการใช้สิทธิในการเลือกตั้งของคนกรุงเทพฯ กลับอยู่ในระดับต่ำมากเมื่อเทียบกับจังหวัดยโสธร ทั้ง ๆ ที่ระดับของความเป็นทันสมัยทางเศรษฐกิจสังคมของกรุงเทพฯ สูงกว่าของจังหวัดยโสธรมาก

นอกจากนี้การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในระดับสูงยังมีส่วนทำให้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดลงอีกด้วย ในกรณีที่รัฐบาลมุ่งหมายที่จะพัฒนาในระดับชาติโดยส่วนร่วมมากจนลืมสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบท อาจเป็นผลให้ประชาชนเหล่านั้นไม่พึงพอใจ และอาจไม่ไปใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้งก็ได้

ผลกระทบของการพัฒนาต่อแบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วม

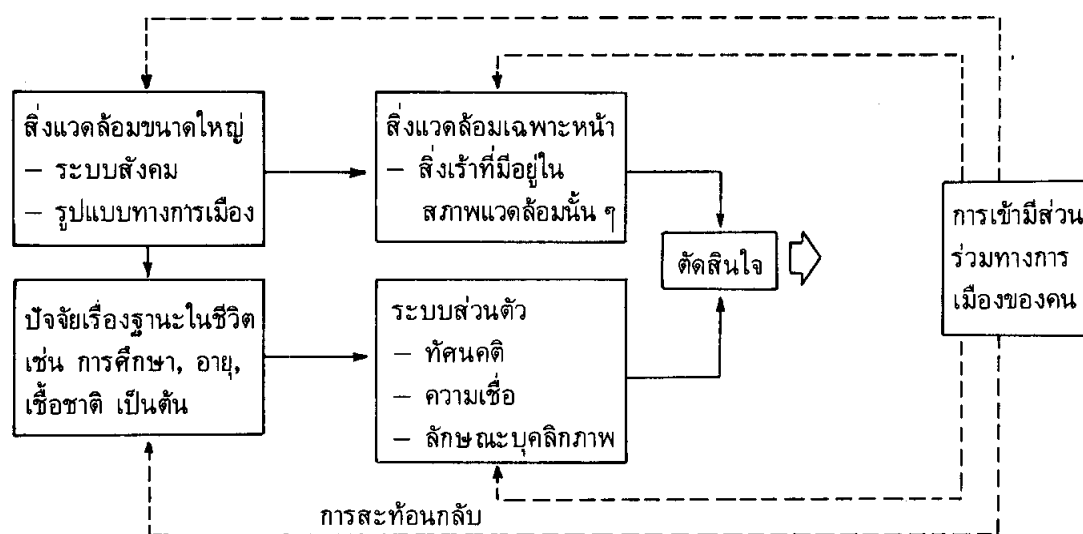
การที่ระดับของการพัฒนาแปรเปลี่ยนไปจะมีผลกระทบต่อสภาพและระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย ในสังคมแบบดั้งเดิมนั้นการเข้ามีส่วนร่วมทั้งในแบบปลุกระดม และแบบอิสระมีอยู่น้อยมาก แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมขึ้นก็จะเริ่มมีการเข้ามีส่วนร่วมแบบปลุกระดม ต่อมาก็ขยายไปสู่แบบอิสระเพิ่มขึ้น เราจะพบอยู่เสมอ ๆ ใน

ประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นในอินเดีย ไทย ปากีสถาน และฟิลิปปินส์ที่ผู้นำทางการเมืองใช้วิธีระดมคนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นเป็นหัวคะแนนให้และมีการสมนาคุณในรูปของวัตถุทานปีการ จึงนับได้ว่าการเลือกตั้งแบบที่มีการแข่งขันกันในระหว่างผู้สมัครมากคนนั้นจะช่วยให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปลุกระดมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในบรรดาชาวชนบท

ส่วนในสังคมที่มีระดับของความเป็นทันสมัยปานกลางนั้น การเข้ามีส่วนร่วมแบบปลุกระดมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในชนบทและในเมืองโดยจะมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปไม่มากนักน้อย เช่น ผู้นำทางการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจต้องอาศัยผู้นำกลุ่มองค์กร เช่น ผู้นำสหภาพแรงงาน ตลอดจนผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นต้น ในระยะต่อ ๆ มา เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมมากขึ้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบอิสระก็จะเพิ่มมากขึ้นตามมาด้วย ในขณะที่การเข้ามีส่วนร่วมแบบปลุกระดมจะค่อย ๆ ลดลง

บทสรุป

เราจะพบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะในแวดวงของการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งมองกันว่าการเข้ามีส่วนร่วมนี้เป็นลักษณะทางการเมืองที่สำคัญยิ่งของระบบการเมืองที่ทันสมัย และเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วด้วย ทำไมและโดยทางใดที่คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองจึงเป็นเรื่องที่ทำทนายสำหรับนักวิชาการที่จะแสวงหาคำตอบ ซึ่งคำตอบของนักวิชาการแต่ละคน แต่ละสำนักจึงมีอยู่มากมายตามแง่มุมของการมองปัญหา Lester W. Milbrath และ M.L. Goel ได้พยายามสรุปแง่มุมหรือปัจจัยต่าง ๆ อันนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เราเขียนเป็นภาพไว้ดังนี้¹⁶

ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้าในส่วนของสิ่งเรานั้น Milbrath กับ Goel ได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านไว้พอจะสรุปได้ดังนี้¹⁷

1. ยิ่งบุคคลได้รับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากเท่าไร เขาจะยิ่งมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะที่ “ลึก” มากขึ้นเท่านั้น
2. บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมในการพูดคุยทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการจะมีแนวโน้มว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดคุยทางการเมืองเลย
3. ชนชั้นกลางมักจะได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร
4. ในเมื่อบุคคลมีแนวโน้มว่าจะติดต่อเจรจากันกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน และในเมื่อบุคคลที่มีการศึกษาสูงโดยทั่ว ๆ ไปจะยุ่งเกี่ยวและพูดคุยเรื่องการเมืองมากกว่า พวกนี้จึงมักพบกับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาดำด่วย
5. บุคคลที่พึงพอใจในพรรคหรือผู้สมัครใด ๆ มักจะมีสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้จะเลือกใครหรือพรรคใดดี

ในเรื่องของปัจจัยส่วนตัวนั้น Milbrath และ Goel ได้รวบรวมข้อค้นพบไว้ดังนี้¹⁸

1. บุคคลยิ่งมีความสนใจและห่วงใยเรื่องการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม
2. บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง โดยเฉพาะมีระดับของการศึกษาสูง มีแนวโน้มในทางจิตวิทยาว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพต่ำ
3. บุคคลที่มีความจงรักภักดีผูกพัน หรือมีความพึงพอใจในพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองใด ๆ มีแนวโน้มว่าจะกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง
4. บุคคลที่รู้สึกในความสำเร็จของตนเองจะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับสูงกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนี้
5. บุคคลที่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในกิจการของครอบครัวในช่วงเยาว์วัย มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในช่วงเวลาแห่งชีวิตต่อ ๆ มา
6. พวกที่มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบของการใช้ความรุนแรงหาได้เป็นเพราะถูกบีบบังคับ ถูกสังคมเพิกเฉยหรือมาจากชนชั้นต่ำไม่ แต่พวกนี้มักจะเป็นพวกที่ได้รับการศึกษาดี เป็นที่รู้จักกันในสังคม สนใจการเมืองและมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองเป็นอย่างดี และยังเป็นพวกที่เชื่อในความสามารถของตนเองว่าจะสร้างผลกระทบต่อการเมืองได้
7. บุคคลที่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม มักจะมีแนวโน้มว่าจะเข้าสู่การเมือง และมักจะมิบทบาทเป็นผู้นำด้วย
8. บุคคลที่เกิดจากชนชั้นกลางระดับสูงหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งมีสถานภาพทาง

เศรษฐกิจสังคมสูง ๆ มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสามารถมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ

ในส่วนปัจจัยเรื่องของฐานะตำแหน่งทางสังคมนั้น Milbrath และ Goel ได้สรุปรวบรวมดังต่อไปนี้¹⁹

1. บุคคลที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคมมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล
2. เด็ก ๆ ที่เติบโตจากครอบครัวที่บ้านอยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคมมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อ และทัศนคติอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่าย
3. ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงจะมีระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าในประเทศที่มีระดับของการพัฒนาต่ำ
4. บุคคลที่มีความกินดีอยู่ดีมากมักจะมีความโน้มเอียงที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ยากไร้
5. บุคคลที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย
6. บุคคลที่มีฐานะดีมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยกว่า
7. ชาวนามักจะมีความตื่นตัวทางการเมืองน้อยกว่าชาวเมือง
8. บุคคลที่เข้าเกี่ยวข้องกับบองค์กร มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ
9. สมาชิกสหภาพแรงงานมักจะมี ความสนใจการเมืองมีจุดยืนทางการเมือง และไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิก
10. ยิ่งบุคคลอาศัยอยู่ในชุมชนใด ๆ เป็นเวลานาน พวกนี้จะมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก
11. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของคนจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามช่วงอายุจนกระทั่งถึงวัยกลางคนแล้วจะค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุมาก ๆ เข้า

ในส่วนตัวแปรอื่นเรื่องของสิ่งแวดล้อมขนาดใหญ่ เช่น ระบบสังคมและรูปแบบทางการเมืองนั้น Milbrath และ Goel ได้สรุปไว้เป็นประเด็น ๆ ดังต่อไปนี้²⁰

1. สังคมที่ยังมีความเป็นทันสมัยมากก็จะมีระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง

2. ยิ่งมีการแข่งขันกันระหว่างพรรคการเมืองก็จะมีแนวโน้มว่าระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะสูงขึ้น
3. ยิ่งการเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่มีอำนาจมาก หรือเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ ก็จะมีผู้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก
4. ประชาชนมีแนวโน้มว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในคราวที่มีผู้สมัครให้เขาเลือกมาก หรือมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจนมากกว่าในคราวที่มีผู้สมัครน้อยคนหรือไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้สมัคร
5. มีการโฆษณาชวนเชื่อมาก จำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะสูง

เชิงอรรถ

¹Robert A. Dahl, **Modern Political Analysis**, (N.J.: Prentice-Hall, 1963)

²โปรดพิจารณาแนวความคิดของ Huntington ว่าด้วยปัจจัยร่วม 3 ประการของระบบการเมืองที่ทันสมัยอันประกอบด้วย Rationalization of authority, Differentiation และ Participation (บทที่ 4)

³Daniel Lerner, **The Passing of Traditional Society**, (N.Y.: The Free Press, 1958)

⁴Myron Weiner, "Political Participation: Crisis of The Political Process," in L. Binder and others, **Crises and Sequences in Political Development**, (N.J.: Princeton University Press, 1971), pp. 159-204.

⁵Sidney Verba, Norman Nie and Jae-on Kim, **Participation and Political Equality**, (N.Y.: Cambridge University Press, 1978), p. 46.

⁶Samuel Huntington and Joan Nelson, **No Easy Choice**, (Mass.: Harvard University Press, 1976), pp. 4-7.

⁷Op.cit., Verba, Nie and Kim, pp. 53-54.

⁸Op.cit., Huntington และ Nelson, pp. 12-13.

⁹G.Almond และ G.B.Powell, Jr., **Comparative Politics Today**, (Boston: Little, Brown and Co., 1976)

¹⁰Norman H. Nie, G. Bingham Powell, Jr., Kenneth Prewitt, Social Structure and Political Participation: Developmental Relationships," in **American Political Science Review**, 1969, pp. 361-378.

¹¹Gabriel Almond and Sidney Verba, **The Civic Culture**, (N.J.: Princeton University Press, 1963)

¹²โปรดพิจารณา Nie, Powell and Prewitt, Op.cit., Seymour Martin Lipset, **Political Man**, (N.Y.: Doubleday and Co., 1963); Almond and Verba, Ibid.; Robert E. Lane, **Political Life: Why People Get Involved in Politics**, (Ill.: The Free Press, 1959)

¹³Op.cit., Huntington and Nelson, pp. 17-27.

¹⁴อ้างอิงใน Huntington and Nelson, Op.cit., pp. 20-21.

¹⁵Op.cit., p. 369.

¹⁶L.W. Milbrath and M.L. Goel, **Political Participation**, (Chicago: Rand McNally College Publishing Co., 1977), p. 33.

¹⁷ibid., pp. 35-42.

¹⁸ibid., pp. 43-85.

¹⁹ibid., pp. 86-122.

²⁰ibid., pp. 123-143.

กิจกรรมบทที่ 6

ศัพท์สำคัญ

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
กิจกรรมการเลือกตั้ง
การลอบบี้
กิจกรรมองค์กร
การติดต่อ
การใช้ความรุนแรง
Autonomous Political Participation
Mobilized Political Participation
Liberal Model
Capitalist Model
Autocratic Model
Technocratic Model
Populist Model

คำถามท้ายบท

1. จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “ความแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองแบบดั้งเดิมกับระบบการเมืองที่ทันสมัยอยู่ที่ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง”
2. “การที่ประชาชนในสังคม ก. ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสูงกว่าสังคม ข. เราจึงอาจกล่าวได้ว่าระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคม ก. สูงกว่าในสังคม ข.” ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด
3. จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “อัตราของการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาสูง เพราะเป็นผลมาจากการถูกปลุกกระดมมากกว่าความสมัครใจ”
4. จงอธิบายสาเหตุที่สำคัญ ๆ ที่ทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
5. จงอธิบายสาเหตุที่ทำให้รูปแบบของการพัฒนาแปรเปลี่ยนจากระบบเบ็ดเตล็ดไปสู่แบบมวลประชา

6. จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “การพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยทำให้เกิดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง”
7. จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “คนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีสถานภาพต่ำ”
8. ฐานชนชั้นหรือกลุ่มองค์กร มีความสำคัญอย่างไรต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จงอภิปราย
9. “คนที่มีการศึกษาดีจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่ไม่มีการศึกษาหรือจบการศึกษาในระดับต่ำ” ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด
10. Political Efficacy มีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง